

**Комунальний заклад Київської обласної ради
«Чорнобильський медичний фаховий коледж»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Тетяна САЛОБУТА
“ ___ ” _____ 20__ р.

Циклова комісія природничо-наукових та
соціально-гуманітарних дисциплін

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність: 223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма: Лікувальна справа
Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр
Вид освітньої компоненти: Нормативна
Мова викладання: Українська

Методичні рекомендації до самостійної позааудиторної роботи

**Основи психології та міжособове спілкування, медичної етики та
деонтології**

Викладач
основ психології та міжособове
спілкування, медичної етики та
деонтології
Головата Аліна Вадимівна
практичний психолог

СХВАЛЕНО

на засіданні ЦК
природничо-наукових та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.
Голова ЦК _____ Тетяна КАРАСЮК

Яготин

Мета:

Після вивчення освітнього компонента *здобувачі освіти повинні знати:*

- визначення медичної етики і деонтології, їх ролі у сучасній структурі медичних наук та історичні етапи становлення;
- дотримуватись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця

Здобувачі освіти повинні бути проінформовані про:

- сучасний стан розвитку медсестринства;
- реформування медсестринської освіти та практики;
- чинні нормативно-правові акти Міністерства охорони здоров'я України.

Результати навчання:**Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні,

соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

СК. 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

Форми навчального процесу :

- Лекції.
- Семінарські заняття.
- Організація самостійної роботи.
- Захист повідомлень, рефератів.
- Ситуативні завдання.
- Тестовий контроль знань здобувачів освіти.
- Диференційований залік.

Пам'ятки здобувачам освіти

Як слухати і записувати лекцію

Лекція - основна форма проведення занять. Її мета – передача викладачем теоретичного матеріалу і засвоєння його здобувачами освіти. В процесі прослуховування лекції треба *виділити і записати головне*. Для цього необхідно пам'ятати назву теми і слідкувати за викладенням матеріалу викладачем. Викладач робить логічні наголоси на найбільш важливих місцях, повторює їх декілька разів, наголошує на тому, що слід відмітити та запам'ятати. В кінці лекції викладач робить висновки, які слід особливо уважно слухати та запам'ятати.

При конспектуванні

- Залишайте в зошиті поле з лівої сторони (для поміток, уточнень)
- Не намагайтеся записати все дослівно.
- Записуйте лише найбільш суттєве.
- Користуйтеся загальновідомими скороченнями (Україна – У; управління- упр.; адміністративне право – адмін. право; місцеве самоврядування – м\с; народні депутати – н\д) Придумайте свої скорочення.
- Бажано мати різнокольорові ручки для того, щоб виділити, підкреслити найбільш важливе.

Після закінчення лекції слід уточнити у лектора погано зрозумілі положення лекції.

Підготовка повідомлення, виступу

При підготовці повідомлення, виступу обов'язкове дотримання декількох умов:

- Вибір теми, її уточнення;
- Визначення основної ідеї, мети і цілі виступу;
- Вибрати стиль (що і в якій послідовності буде говоритися)
- Оформлення матеріалу у вигляді плану, тезисів або повного викладу тексту.

Структура виступу така :

- Оголошення теми;
- Обумовленість її актуальності;
- Викладання основних положень, фактів;
- Підсумки.

Стиль викладання залежить від теми, цілі виступу, місця виступу (на семінарі, на практичному занятті, на урочистих зборах). Він може бути урочистим, пояснювальним, діловим, просвітницьким.

Самостійна робота

№ з/п	Теми	К-ть годин
1	Основні етапи розвитку психології та її концепції.	1
2	Вчення І. Павлова про типи нервової системи та вищої нервової діяльності.	2
3	Пам'ять. Види. Розлади	1
4	Особливості поведінки медичного працівника з хворими, у яких наявні розлади психічних процесів.	2
5	Типові стилі комунікативної поведінки.	2
6	Особливості спілкування медичного працівника з пацієнтами в умовах стаціонару. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної	2

	сестри і пацієнта	
7	Історичний розвиток психіки. Єдність процесу розвитку психіки	2
8	Особливості спілкування медичних працівників між собою	2
9	Сучасні психологічні проблеми біоетики.	2
10	Психологічні особливості взаємовідносин медичного працівника з пацієнтами алкогільно - та наркозалежними, хворими на СНІД та ВІЛ-інфікованими	2
11	Фактори, що впливають на психічні властивості людини. Стрес і здоров'я.	2
12	Гіпноз, стадії та методи гіпнотерапії. Як зберегти психічне здоров'я.	2
13	Сучасні етико-нормативні документи. Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю	2
14	Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта. Психологічний захист медичної сестри як засіб профілактики емоційного "згорання".	2
15	Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами паліативних відділень і хоспісів. Особливості спілкування з пацієнтам різного віку. Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами геронтологічних відділень.	2
16	Право пацієнта на інформацію. Роль медичної сестри в профілактиці ятрогеній	2
	Всього	30

Методичні вказівки № 1

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

Тема: Основні етапи розвитку психології та її концепції.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Етика – одна із давніх сфер людського пізнання. Вона з'явилася в епоху розпаду родового ладу і становлення рабовласництва.

З часів первіснообщинного устрою функції догляду за хворими виконували матері, сестри, дружини, жінки. Поступово їх піклування поширювалося на сусідів, друзів, згодом-на всю общину.

Перші й основні етичні норми, що сформувалися у процесі надання медичної допомоги хворим і постраждалим, були узагальнені і сформовані лікарями різних історичних епох. Вони були адресовані спочатку тільки лікарям, а вже у більш пізній період –фельдшерам, медичним сестрам, акушерам, фармацевтам.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Навчальна мета :

Мета:

Після вивчення освітнього компонента **здобувачі освіти повинні знати:**

2. Спиця Н.В. Деонтологія в медицині. Навчально-методичний посібник для студентів II курсу медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. – 60 с.

Методичні вказівки № 2

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

Тема: Вчення І. Павлова про типи нервової системи та вищої нервової діяльності.

2. Мета:

Знати теоретико-методологічний огляд теорії вищої нервової діяльності І. П. Павлова та її значення для сучасної науки, про психологічні особливості темпераменту людини; вправлятися у виявленні типів темпераменту людей за описом під час розв'язання конкретних ситуацій; вчитись складати практичні рекомендації щодо спілкування з представниками різних типів темпераменту. Формувати психологічну компетенцію, професійну компетентність.

Вміти

- Визначати тип темпераменту в конкретних ситуаціях;
- моделювати ситуації, у яких демонструються типи темпераменту;
- розробляти психологічні рекомендації що до спілкування з людьми різних за типами темпераменту.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

1. Що таке темперамент?
2. Назвіть відмінності характеру та темпераменту.
3. Які риси особистості поєднує в собі характер?
4. Як відбувається формування характеру?
5. Назвати основні риси типового характеру.

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.70-74)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 33-40)

Інформаційні ресурси:

https://www.eztests.xyz/tests/personality_eysenck/

6. Методичні рекомендації

Застосовувати отримані знання і практичні навички для аналізу ситуацій і вироблення правильного рішення та підготовка до групової дискусії, підготовча робота в рамках ділової гри, письмовий аналіз конкретної ситуації.

7. Питання для самоконтролю

Чи існують генетичні передумови характеру?

Чи залежать здібності від етнорасових ознак?

Акцентуація характеру: норма чи патологія?

8.Тести

1. Темперамент – це...

- а) сукупність нестійких індивідуально-психологічних особливостей людини;
- б) сукупність стійких індивідуально-психологічних особливостей людини;
- в) діяльність і поведінка у розмові з іншими.

2. Швидкість зміни одного процесу іншим:

- а) сила;
- б) врівноваженість;
- в) рухливість.

3. Якщо переважає кров, то людина:
а) сангвінік;
б) флегматик;
в) меланхолік.
4. Якщо переважає жовта жовч, то людина:
а) флегматик;
б) холерик;
в) меланхолік.
- 5) Який англійський психолог виділив типологію характеру?
А) Гіпократ;
Б) Павлов;
В) Гален;
Г) Айзенк.

9.Вправи

Підготуватись до дискусії на тему “Стать і характер”.

Методичні вказівки № 3

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

Тема: Пам'ять. Види. Розлади.

2. Мета:

Знати

Визначення пам'яті як психічного процесу та її фізіологічні основи.

Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування.

Класифікацію видів пам'яті: за часом (сенсорна, короткочасна, довгочасна), за характером цілі (довільна, мимовільна) та за характером психічної активності (образна, словесно-логічна, рухова, емоційна).

Вміти

Диференціювати норму та патологію пам'яті за описом клінічних випадків.

Застосовувати методики для дослідження обсягу короткочасної пам'яті (наприклад, метод Джекобса або методу «10 слів»).

Розробляти рекомендації щодо покращення пам'яті (мнемотехніки) для пацієнтів та саморозвитку.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

Спеціальні компетентності:

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Спробуйте запам'ятати список із 15 непов'язаних слів (наприклад: *кінь, стілець, океан, вікно, радість...*), візуалізуючи їх у вашій кімнаті. Запишіть, скільки слів вдалося відтворити через 10 хвилин.

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.100-107)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 61-70)

Інформаційні

ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Ситуація: Пацієнт після ДТП пам'ятає своє дитинство, професійні навички, але не може згадати події, що відбулися за годину до аварії та сам момент зіткнення.

- **Питання:** Який вид розладу пам'яті спостерігається? Які прогнози щодо відновлення?

9.Тести

1. **Процес активного забування травматичної інформації в психоаналізі — це:** а) Регресія; б) Витіснення; в) Інтерференція.
2. **Обсяг короткочасної пам'яті людини становить:** а) 5–9 одиниць; б) 10–15 одиниць; в) Необмежений.
3. **Розлад, при якому людина вигадує події, яких не було, і вірить у них:** а) Амнезія; б) Конфабуляція; в) Гіпермнезія.
4. **Вид пам'яті, що відповідає за навички їзди на велосипеді:** а) Емоційна; б) Рухова; в) Словесно-логічна.
5. **Ефект Зейгарнік стверджує, що ми краще пам'ятаємо:** а) Завершені дії; б) Незавершені дії; в) Приємні події.

10.Вправи

Методичні вказівки № 4

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Особливості поведінки медичного працівника з хворими, у яких наявні розлади психічних процесів.

2. Мета:

Знати

Специфіку спілкування з пацієнтами при порушеннях сприймання (ілюзії, галюцинації), мислення (марення) та пам'яті.

Принципи безпечної поведінки при роботі з агресивними або збудженими хворими.

Етико-деонтологічні норми (нерозголошення діагнозу, недопустимість насмішок, дотримання професійної дистанції).

Вміти

Встановлювати психологічний контакт з хворими, що мають психічні розлади, враховуючи їхній стан.

Застосовувати техніки деескалації конфліктів та агресії.

Коректно реагувати на маревні висловлювання або галюцинації пацієнта (не переконувати, але й не підігравати).

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності:

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Завдання 1. Складання алгоритму "Безпечна маніпуляція"

Опишіть покроково ваші дії, якщо вам потрібно зробити ін'єкцію пацієнту, який перебуває у стані психомоторного збудження та вважає, що ви хочете його отруїти.

- *Врахуйте: залучення допомоги, положення щодо виходу з палати, вибір інтонації.*

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.100-107)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 61-70)

Інформаційні

ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Проаналізуйте ситуацію: *Медсестра у присутності пацієнта з шизофренією почала обговорювати з колегою його дивну поведінку, посміхаючись при цьому.*

- **Питання:** Які етичні принципи порушено? Як така поведінка вплине на ВКХ (внутрішню картину хвороби) пацієнта?

Техніки заземлення

Вивчіть та коротко опишіть метод «переключення уваги» для пацієнта, який відчуває напад паніки або сильної тривоги.

9.Тести

- 1) **Якщо пацієнт каже, що їжа отруєна, медик має:** а) Скуштувати їжу при ньому; б) Спокійно запропонувати запечатану порцію або не сперечатися; в) Викликати психіатра та сміятися.
- 2) **При спілкуванні з пацієнтом у стані марення не можна:** а) Виконувати призначення лікаря; б) Намагатися переконати пацієнта в його неправоті; в) Зберігати спокій.

- 3) **Головне правило при роботі з пацієнтом у стані агресії:** а) Повернутися спиною; б) Не залишатися з пацієнтом наодинці та не блокувати собі вихід; в) Говорити голосно і владно.
- 4) **Спілкування з дементним хворим має бути:** а) Швидким і гучним; б) Повільним, терплячим, з використанням візуальних підказок; в) З ігноруванням його запитань.
- 5) **Чи має право медсестра повідомляти діагноз психічного розладу сусідам пацієнта?** а) Так; б) Ні (медична таємниця); в) Тільки якщо вони питають.

10.Вправи

Методичні вказівки № 5

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Типові стилі комунікативної поведінки.

2. Мета:

Знати

Класичну типологію стилів за К. Левінім (авторитарний, демократичний, ліберальний).

Комунікативні типи особистості за В. Сатір (плакат, миротворець, комп'ютер, відсторонений, гармонійний).

Трансакційні позиції за Е. Берном (Батько, Дорослий, Дитина) та їх вплив на стиль спілкування.

Вміти

Ідентифікувати стиль спілкування співрозмовника за вербальними та невербальними ознаками.

Аналізувати переваги та недоліки кожного стилю в конкретних життєвих та професійних ситуаціях.

Трансформувати деструктивні стилі комунікації в конструктивні (демократичний або асертивний).

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності:

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.162-164)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 245-248)

Інформаційні

ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

1. Розуміння класичних стилів

Під час вивчення теми зверніть увагу на три базові вектори за Левінім:

- **Авторитарний:** Орієнтація на результат без урахування емоцій. Контроль, накази, дистанція.
- **Демократичний:** Орієнтація на співпрацю. Діалог, врахування думок, рівність.
- **Ліберальний (попустільський):** Відсутність ініціативи, невтручання, низька відповідальність.

2. Комунікативні типи за Вірджинією Сатір

Для глибшого аналізу розрізняйте деструктивні стилі, що виникають під час стресу:

1. **Плакат (Обвинувач):** агресивний стиль, пошук винних.
2. **Миротворець:** прагнення догодити, придушення власних потреб.
3. **Комп'ютер (Розважливий):** надмірна логічність, ігнорування емоцій.
4. **Відсторонений:** неадекватні реакції, спроба змінити тему.
5. **Врівноважений (Гармонійний):** єдиний конструктивний стиль, де слова відповідають почуттям.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

1. **Який стиль спілкування характеризується жорсткою субординацією та одноосібним прийняттям рішень?** а) Демократичний; б) Авторитарний; в) Ліберальний.
2. **Основним інструментом демократичного стилю є:** а) Наказ; б) Прохання; в) Діалог та обговорення.
3. **Стиль "Миротворця" за В. Сатір характеризується:** а) Постійними зауваженнями; б) Прагненням догодити будь-якою ціною; в) Використанням цифр і фактів.
4. **Асертивна поведінка — це:** а) Впевнене відстоювання своїх прав без агресії; б) Маніпулювання співрозмовником; в) Повна покора.
5. **Який стиль за Е. Берном є найефективнішим для вирішення ділових питань?** а) Дитина — Дитина; б) Дорослий — Дорослий; в) Батько — Дитина.
6. **Для ліберального стилю спілкування притаманно:** а) Тотальний контроль; б) Невтручання у процесі; в) Активна підтримка колег.

- 7. "Обвинувач" за Сатір під час розмови часто:** а) Опускає очі; б) Використовує вказівний жест та гучний голос; в) Віджартовується.
- 8. Який стиль спілкування сприяє найвищому рівню творчої активності групи?** а) Авторитарний; б) Демократичний; в) Пасивний.
- 9. Стиль "Комп'ютер" використовується людиною для:** а) Вираження щирих емоцій; б) Захисту від емоційного болю через надмірну інтелектуалізацію; в) Розваги співрозмовника.
- 10. "Я-висловлювання" допомагає:** а) Образити іншого; б) Конструктивно висловити своє невдоволення; в) Приховати правду.
- 11. Комунікативна дистанція 1.5 – 3 метри характерна для якого стилю?** а) Дружного; б) Офіційно-ділового; в) Інтимного.
- 12. Маніпулятивний стиль спілкування базується на:** а) Щирості; б) Використанні слабкостей іншого для своєї вигоди; в) Наказах.
- 13. Якщо людина постійно перепрошує без видимої причини, вона демонструє стиль:** а) Агресивний; б) Пасивний; в) Асертивний.
- 14. Головна мета "Відстороненого" типу за Сатір:** а) Відволікти увагу від болючої теми; б) Захопити владу; в) Надати допомогу.
- 15. Стиль "Батько" в трансакційному аналізі проявляється через:** а) Повчання, критику або опіку; б) Творчість та гру; в) Аналіз фактів.
- 16. Який стиль спілкування є найбільш ризикованим у плані виникнення конфліктів?** а) Демократичний; б) Авторитарний; в) Асертивний.
- 17. Комунікативна гнучкість — це:** а) Вміння підлаштуватися під будь-яку брехню; б) Здатність змінювати стиль залежно від обставин; в) Відсутність власної думки.
- 18. До невербальних ознак впевненого стилю належать:** а) Тихий голос і сутулість; б) Пряма постава і спокійний візуальний контакт; в) Швидка хаотична жестикуляція.
- 19. Конгруентне спілкування — це:** а) Коли слова відповідають внутрішньому стану та міміці; б) Коли людина каже одне, а відчуває інше; в) Використання професійного сленгу.
- 20. Успіх лікувального процесу найбільше забезпечує такий стиль спілкування медика:** а) Жорсткий авторитарний; б) Партнерський (демократичний); в) Байдушний ліберальний.

10.Вправи_

Методичні вказівки № 6

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Особливості спілкування медичного працівника з пацієнтами в умовах стаціонару. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта.

2.Мета:

Знати

Етапи адаптації пацієнта до умов стаціонару та чинники «госпіталізму».

Типологію моделей взаємовідносин у системі «медсестра – пацієнт» (за Р. Вітчем).

Принципи терапевтичного спілкування в умовах обмеженого простору стаціонару.

Вміти

- **Встановлювати психологічний контакт** із новоприбулим пацієнтом.
- **Диференціювати стиль спілкування** залежно від психологічного типу пацієнта.
- **Здійснювати психологічну підтримку** пацієнта під час підготовки до маніпуляцій чи операцій.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності:

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні,

соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Складіть алгоритм першої бесіди з пацієнтом при його госпіталізації у відділення.

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.219-225)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 257-261)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Побудова "Терапевтичного діалогу"

- ***Обов'язкові елементи:*** Представлення (ПІБ, посада), пояснення мети візиту, коротка інструкція щодо режиму відділення, запитання про самопочуття та очікування пацієнта.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Опишіть тактику поведінки медичної сестри для кожного варіанту взаємовідносин:

- **Пацієнт-агресор:** (____) — *Порада: Спокій, відсутність зустрічної агресії, встановлення чітких правил.*
- **Пацієнт-депресивний:** (____) — *Порада: Емпатія, невеликі дози оптимізму, заохочення до самообслуговування.*
- **Пацієнт-"знавець":** (____) — *Порада: Визнання компетенції пацієнта, залучення його як партнера до лікування.*

9.Тести

1. **Стан «госпіталізму» характеризується:** а) Швидким одужанням; б) Психічною та фізичною млявістю через тривале перебування в лікарні; в) Агресією до персоналу.
2. **Найбільш гуманною та сучасною моделлю відносин є:** а) Інженерна; б) Патерністська; в) Колегіальна.
3. **Якщо пацієнт порушує режим стаціонару, медсестра повинна:** а) Кричати на нього; б) Спокійно пояснити ризики для його здоров'я; в) Ігнорувати порушення.
4. **Вхід медичної сестри в інтимну зону пацієнта (менше 45 см) повинен обов'язково супроводжуватися:** а) Мовчанням; б) Попередженням про дію (наприклад, «зараз я поміряю вам тиск»); в) Жартами.
5. **Ятрогенія — це:** а) Метод лікування; б) Погіршення стану пацієнта через неправильне слово або дію медика; в) Вид дезінфекції.

10.Вправи_

Методичні вказівки № 7

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Історичний розвиток психіки. Єдність процесу розвитку психіки.

2.Мета:

Знати

Визначення психіки та її основну функцію (відображення та регуляція).

Еволюційні етапи розвитку психіки у тваринному світі (за О.М. Леонтєвим та К.Е. Фабрі).

Відмінності між психікою тварин та свідомістю людини.

Роль праці, мови та соціуму в історичному розвитку людської психіки.

Вміти

Порівнювати рівні психічного відображення (подразливість, чутливість, інтелект).

Пояснювати механізми переходу від інстинктивної поведінки до свідомої діяльності.

Аналізувати вплив антропогенезу на формування вищих психічних функцій людини.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

Результати навчання:

РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

У чому полягає принципова різниця між "мовою" тварин (сигнали про небезпеку) та мовою людини як інструментом мислення?

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст.30-36)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 30-35)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

- 1) Робота виконується у зошиті для самостійних робіт або в електронному форматі.
- 2) **Термін здачі:** до наступного лекційного заняття.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

- 1) **Здатність живих організмів реагувати на біологічно значущі впливи називається:** а) Тропізм; б) Подразливість; в) Чутливість.
- 2) **Вища стадія розвитку психіки тварин, за О. Леонтьєвим:** а) Сенсорна; б) Перцептивна; в) Інтелектуальна.
- 3) **Перехід від психіки тварин до свідомості людини відбувся завдяки:** а) Зміні клімату; б) Колективній праці; в) Розвитку зору.
- 4) **Специфічно людська форма психічного відображення — це:** а) Відчуття; б) Свідомість; в) Пам'ять.
- 5) **Яка функція психіки забезпечує випереджаюче відображення подій?** а) Комунікативна; б) Регулятивна; в) Прогностична.

10. Вправи

Методичні вказівки № 8

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Особливості спілкування медичних працівників між собою.

2.Мета:

Знати

Принципи медичної деонтології у стосунках «лікар – лікар», «лікар – медсестра», «медсестра – медсестра».

Поняття субординації та її значення для безпеки лікувального процесу.

Види бар'єрів у професійному спілкуванні (ієрархічні, особистісні, когнітивні).

Етичні норми критики та консультування в медичному колективі.

Вміти

Конструктивно взаємодіяти з колегами для досягнення спільної мети — одужання пацієнта.

Застосовувати техніки запобігання конфліктам у медичному середовищі.

Дотримуватися культури мовлення та професійного етикету під час передачі зміни або обговорення клінічних випадків.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності:

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Опрацюйте «Етичний кодекс лікаря України» (або медичної сестри) та випишіть 5 ключових тез, що стосуються відносин із колегами.

- *Зразок:* «Лікар повинен з повагою ставитися до знань та досвіду своїх колег».

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 200-204)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 216-224)

Інформаційні

ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Робота виконується письмово у робочому зошиті.

Особливу увагу приділіть терміну «**Ятрогенія**» (як конфлікти між медиками можуть стати причиною погіршення стану пацієнта).

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Ситуація: Під час обходу лікар у присутності пацієнта зробив різке зауваження медсестрі щодо неправильно оформленого листка призначень.

- Ваше завдання: Опишіть, які деонтологічні норми порушив лікар. Якою має бути професійна реакція медичної сестри в цей момент та після обходу?

9.Тести

1. Як називається система службового підпорядкування молодших за рангом старшим? а) Колегіальність; б) Субординація; в) Толерантність.

2. **Яка дія лікаря є найбільш грубим порушенням етики стосунків з колегами?** а) Запит на консилиум; б) Критика дій колеги у присутності хворого; в) Приватне обговорення діагнозу.
3. **Професійна солідарність медиків — це:** а) Приховування злочинів колеги; б) Спільна відповідальність за життя пацієнта та взаємодопомога; в) Нехтування правилами лікарні.
4. **Якщо медсестра помітила очевидну помилку в призначенні лікаря, вона повинна:** а) Мовчки виконати; б) Вказати на це лікарю приватно у коректній формі; в) Розповісти про це пацієнту.
5. **Який стиль спілкування в медичному колективі вважається найефективнішим?** а) Авторитарний; б) Демократичний (партнерський); в) Конфліктний.

10.Вправи

Методичні вказівки № 9

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Сучасні психологічні проблеми біоетики.

2.Мета:

Знати

Визначення біоетики та її чотири базові принципи (автономія, благодіяння, справедливість, «не зашкодь»).

Психологічні аспекти еутаназії, трансплантології та репродуктивних технологій.

Етичні норми роботи з генетичною інформацією пацієнта.

Вміти

Аналізувати біоетичні дилеми з позиції різних учасників (пацієнта, родичів, лікаря).

Виявляти психологічні бар'єри, що заважають прийняттю етично правильних рішень.

Аргументувати власну позицію щодо суперечливих питань (клонування, сурогатне материнство тощо) з опорою на деонтологічні норми.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Ситуація: Пацієнт потребує термінової пересадки серця. У черзі двоє: 70-річний вчений з досвідом та 20-річний юнак із залежністю.

- **Завдання:** Проаналізуйте ситуацію з точки зору **принципу справедливості та психологічної цінності життя**. Запишіть свій висновок (0,5 сторінки).

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 200-204)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 216-224)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

При виконанні завдань використовуйте **Декларацію прав людини та Етичний кодекс лікаря**.

Зверніть увагу на різницю між медичною таємницею та правом пацієнта знати правду (психологічний аспект «святої брехні»).

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

- 1. Хто є автором терміна «Біоетика»?** а) Гіппократ; б) Ван Ренсселер Поттер; в) З. Фрейд.
- 2. Принцип автономії пацієнта передбачає:** а) Право лікаря приймати всі рішення; б) Право пацієнта на самовизначення та відмову від лікування; в) Обов'язкове лікування за стандартами.
- 3. Психологічна проблема «донорства» в трансплантології найчастіше пов'язана з:** а) Високою ціною; б) Сприйняттям тіла як «набору запчастин»; в) Технічною складністю операції.
- 4. Паліативна допомога спрямована на:** а) Прискорення смерті; б) Психологічну підтримку та полегшення страждань невиліковних хворих; в) Експериментальне лікування.
- 5. Конфіденційність у біоетиці — це:** а) Право лікаря мовчати про свої помилки; б) Психологічна безпека пацієнта щодо нерозголошення його даних; в) Приховування діагнозу від самого пацієнта.

10.Вправи_

Методичні вказівки № 10

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Психологічні особливості взаємовідносин медичного працівника з пацієнтами алкогольно - та наркозалежними, хворими на СНІД та ВІЛ-інфікованими.

2.Мета:

Знати

Особливості психоемоційного стану ВІЛ-позитивних пацієнтів (страх смерті, самотизація, очікування дискримінації).

Етико-деонтологічні аспекти: дотримання анонімності, принципів недискримінації та толерантності.

Вміти

Будувати діалог без засудження (безоціночне ставлення).

Розпізнавати маніпулятивну поведінку залежних пацієнтів та м'яко встановлювати професійні межі.

Надавати психологічну підтримку на різних етапах прийняття ВІЛ-статусу.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії

Спеціальні компетентності:

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Наркозалежний пацієнт вимагає введення додаткової дози знеболювального, поводячись агресивно та шантажуючи персонал.

- **Завдання:** Опишіть кроки медичної сестри. Як відмовити, не спровокувавши напад, і як залучити допомогу?

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 282-284)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 248-257)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

При виконанні зверніться до **Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених ВІЛ...»**.

Зверніть увагу на власну психологічну безпеку: використання засобів індивідуального захисту (рукавички тощо) має бути стандартною процедурою для всіх пацієнтів, щоб не підкреслювати стигму ВІЛ-позитивних осіб.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

1. **Анозогнозія у залежних пацієнтів — це:** а) Посилення симптомів хвороби; б) Заперечення наявності захворювання; в) Постійний біль.
2. **Чи має право медик розголошувати ВІЛ-статус пацієнта його колегам по роботі?** а) Так, для безпеки; б) Ні (це кримінальна відповідальність); в) Тільки якщо пацієнт не заперечує.
3. **Яка емоція найчастіше лежить в основі агресії наркозалежного пацієнта?** а) Радість; б) Страх або абстиненція; в) Байдужість.
4. **Психологічна допомога пацієнту на стадії СНІДу першочергово спрямована на:** а) Пошук винних; б) Прийняття неминучості та зменшення страху; в) Посилене харчування.
5. **Принцип толерантності в медицині означає:** а) Байдужість до пацієнта; б) Рівне ставлення до всіх пацієнтів незалежно від діагнозу та способу життя; в) Співчуття тільки «соціально пристойним» хворим.

10. Вправи

Методичні вказівки № 11

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Фактори, що впливають на психічні властивості людини.

Стрес і здоров'я.

2.Мета:

Знати

Основні групи факторів формування психіки (біологічні, соціальні, виховання, власна активність).

Визначення стресу та його стадії за Г. Сельє (загальний адаптаційний синдром).

Різницю між еустресом та дистресом.

Вплив стресу на виникнення психосоматичних розладів (зв'язок психіки та тіла).

Вміти

Класифікувати стресори (фізичні, психологічні, соціальні).

Діагностувати власний рівень стресостійкості за допомогою психологічних тестів.

Застосовувати методи саморегуляції для зниження негативного впливу стресу.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

Результати навчання:

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Завдання. Робота з поняттями "Еустрес" та "Дистрес"

Розподіліть ситуації у два стовпчики: *Ситуації: весілля, переїзд, конфлікт на роботі, перемога в конкурсі, втрата близької людини, іспит.*

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 226-229)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 155-156)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Подумайте, чому одна і та сама подія для однієї людини є катастрофою, а для іншої — викликом (роль сприйняття).

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9.Тести

- 1. Гормон, який називають «гормоном стресу», що виділяється при тривалій напрузі:** а) Окситоцин; б) Кортизол; в) Дофамін.
- 2. На якій стадії стресу за Сельє виникають психосоматичні захворювання?** а) Тривоги; б) Опору; в) Виснаження.
- 3. Еустрес — це стрес, який:** а) Руйнує здоров'я; б) Мобілізує та стимулює розвиток; в) Триває роками.
- 4. Психосоматика вивчає:** а) Тільки психічні хвороби; б) Вплив психологічних факторів на виникнення тілесних хвороб; в) Тільки фізіологічні процеси.

5. Який фактор розвитку психіки є провідним у дорослому віці? а) Спадковість; б) Власна активність та самовиховання; в) Клімат.

10.Вправи

Вивчіть техніку «Квадратне дихання» (вдих 4с — затримка 4с — видих 4с — затримка 4с).

- **Завдання:** Протестуйте техніку протягом 5 хвилин у стані втоми або тривоги. Опишіть свої суб'єктивні відчуття після вправи (короткий звіт).

Методичні вказівки № 12

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Гіпноз, стадії та методи гіпнотерапії. Як зберегти психічне здоров'я.

2.Мета:

Знати

Критерії психічного здоров'я за визначенням ВООЗ.

Основи психогігієни та способи профілактики емоційного вигорання.

Вміти

Визначати показання та протипоказання до проведення гіпнотерапії.

Застосовувати елементи аутотренінгу (самогіпнозу) для зняття стресу.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

Результати навчання:

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Сформулюйте 5 правил для себе, які допоможуть вам не "зламатися" під час сесії або інтенсивної роботи.

- *Приклад:* «Правило 20 хвилин тиші після робочого дня».

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 250-255)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 300-310)

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Важливо: Гіпнотерапія має проводитися лише фахівцем із медичною чи психологічною освітою. Уникайте "естрадного" гіпнозу.

Зверніть увагу на зв'язок між **фізичною активністю** та рівнем стресу (вироблення ендорфінів).

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

1. Найглибша стадія гіпнозу, на якій можлива амнезія подій: а) Сонливість; б) Сомнамбулізм; в) Каталепсія.
2. Чи можна змусити людину під гіпнозом скоїти злочин, який суперечить її моралі? а) Так, гіпнотизер має повну владу; б) Ні, в

- підсвідомості спрацьовує моральний "запобіжник"; в) Тільки якщо людина дуже слабка.
3. Ериксонівський гіпноз базується на: а) Страху перед лікарем; б) Використанні природних станів трансу та метафор; в) Хімічних препаратах.
4. Що з переліченого є ознакою психічного здоров'я? а) Постійна відсутність емоцій; б) Здатність долати звичайні життєві стреси та продуктивно працювати; в) Вміння маніпулювати людьми.
5. Психогігієна — це галузь, що займається: а) Тільки лікуванням шизофренії; б) Створенням умов для збереження та зміцнення психічного здоров'я; в) Гігієною житла.

10.Вправи_

Методичні вказівки № 13

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Сучасні етико-нормативні документи. Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю.

2.Мета:

Знати

Специфіку деонтології у відділеннях різного профілю (педіатрія, онкологія, психіатрія, реанімація).

Правові аспекти захисту персональних даних пацієнтів.

Вміти

Застосовувати норми етичного кодексу у типових та конфліктних клінічних ситуаціях.

Адаптувати стиль спілкування залежно від профілю відділення та стану пацієнта.

Дотримуватися субординації та правил колегіальності в мультидисциплінарній команді.

3.Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Опишіть, як зміниться ваша етична стратегія (слова, тон, обсяг інформації) при проведенні маніпуляції (внутрішньом'язова ін'єкція) у таких випадках:

- А) 5-річна дитина.
- Б) Пацієнт у відділенні інтенсивної терапії (без свідомості).
- В) Пацієнт похилого віку з порушенням слуху.

5. Рекомендована література

Основна: Губенко, І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко (Ст. 250-255)

Додаткова: Основи загальної і медичної психології / за ред. І.С. Вітенка, О.С. (Ст. 300-310)

Інформаційні

ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Наказ МОЗ України щодо професійних стандартів медсестер.

Зверніть увагу на поняття "терапевтична співпраця" — як основа сучасної етики.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

1. Який документ визначає обов'язки медичних сестер на світовому рівні? а) Статут ВООЗ; б) Кодекс ICN; в) Женевська конвенція.
2. Чи має право медична сестра розкрити таємницю пацієнта, якщо це вимагає його роботодавець? а) Так, за письмовим запитом; б) Ні (це порушення закону та етики); в) Тільки якщо пацієнт не заперечує.
3. Принцип "справедливості" в біоетиці означає: а) Однаково добре ставлення до всіх пацієнтів незалежно від статусу; б) Лікування тільки тих, хто може платити; в) Виконання наказів лікаря.
4. Етична особливість спілкування в педіатрії полягає у: а) Повному ігноруванні думки дитини; б) Взаємодії з батьками як повноправними учасниками процесу; в) Приховуванні всіх процедур.
5. Що є пріоритетом медичної сестри згідно з етичними нормами? а) Виконання плану відділення; б) Збереження життя та здоров'я пацієнта; в) Зручність роботи лікаря.

10. Вправи

Методичні вказівки № 14

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1. Тема: Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта. Психологічний захист медичної сестри як засіб профілактики емоційного "згорання".

Мета:

Знати

Визначення синдрому емоційного вигорання (СЕВ), його стадії та симптоми.

Механізми психологічного захисту (конструктивні та деструктивні).

Вміти

Обирати адекватну модель спілкування залежно від психотипу пацієнта.

Розпізнавати перші ознаки власного емоційного виснаження.

Застосовувати техніки самопомоги та психологічного розвантаження.

Встановлювати професійні кордони у стосунках із «важкими» пацієнтами.

Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Проаналізуйте свій стан за останні 2 тижні. Поставте «+» навпроти симптомів, які ви відчували:

1. Почуття втоми вже зранку. []
2. Дратівливість через дрібниці. []
3. Бажання ізолюватися від спілкування. []

4. Відчуття, що ваші зусилля марні. [] *Якщо ви відзначили більше 2-х пунктів, вам необхідно звернути увагу на психопрофілактику.*

5. Рекомендована література

Основна: _____

___Додаткова: _____

Інформаційні ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Для збереження психічного здоров'я медичній сестрі рекомендується:

1. **Розподіл відповідальності:** не брати на себе провину за невиліковні хвороби чи поведінку пацієнтів.
2. **Техніка «Дебрифінгу»:** обговорення важких випадків з колегами або психологом (не тримати емоції в собі).
3. **Дистанціювання:** вміння «знімати білий халат» разом із закінченням зміни (не нести проблеми пацієнтів додому).
4. **Тайм-менеджмент:** раціональне планування маніпуляцій для зменшення хаосу та поспіху.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Запропонуйте 3 способи «перемикання» після важкої зміни в стаціонарі (наприклад: спорт, хобі, техніка «інформаційного детоксу»). Запишіть, як саме ці дії допомагають вам відновити ресурс.

9. Тести

1. **Найкращим варіантом взаємовідносин при хронічних захворюваннях є модель:** а) Інженерна; б) Колегіальна; в) Контрактна.
2. **Редукція професійних обов'язків при СЕВ проявляється як:** а) Підвищення кваліфікації; б) Намагання виконувати лише мінімум роботи, формалізм; в) Надмірна турбота.
3. **Що є конструктивним механізмом психологічного захисту?** а) Вживання алкоголю; б) Сублимація (творчість, спорт); в) Агресія на близьких.
4. **Термін "емпатія" означає:** а) Байдужість; б) Здатність до співпереживання, розуміння емоційного стану іншого; в) Надання грошової допомоги.

5. Яка стадія вигорання характеризується повною емоційною відстороненістю та деперсоналізацією? а) Напруження; б) Резистенція; в) Виснаження.

10.Вправи

Методичні вказівки № 15

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами паліативних відділень і хоспісів. Особливості спілкування з пацієнтам різного віку. Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами геронтологічних відділень.

Мета:

Знати

Філософію та принципи паліативної допомоги (якість життя, а не тривалість; підтримка сім'ї).

Психологічні стадії прийняття смерті

Вміти

Застосовувати навички "активного слухання" у розмовах про кінець життя.

Коректно реагувати на агресію або відчай пацієнтів та їхніх родичів.

Встановлювати контакт з пацієнтами з когнітивними порушеннями (деменція).

Дотримуватися професійних кордонів, зберігаючи при цьому емпатію.

1. Компетентності та результати навчання:

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Загальні компетентності:

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

Результати навчання:

РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

5. Рекомендована література

Основна: _____

Додаткова: _____

Інформаційні
ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

При роботі з паліативними пацієнтами пам'ятайте про **"право на надію"**.

Надія може бути не на одужання, а на день без болю або на зустріч з рідними.

В геронтології уникайте дефіцитарного підходу (бачити лише хвороби), намагайтеся бачити в пацієнті особистість з великим життєвим досвідом.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

Ситуація: Пацієнт хоспісу запитує медсестру: "Я помираю, так? Скажіть мені правду".

- Завдання: Сформулюйте деонтологічно правильну відповідь. (Підказка: Не беріть на себе роль лікаря, але виявіть підтримку: "Ви занепокоєні своїм станом? Давайте покличемо лікаря, щоб обговорити результати, а я буду поруч").

9. Тести

1. **Головна мета паліативної допомоги — це:** а) Вилікування хвороби; б) Забезпечення максимальної якості життя; в) Проведення клінічних випробувань.
2. **На якій стадії прийняття смерті пацієнт може виявляти ворожість до персоналу?** а) Заперечення; б) Гнів; в) Торг.
3. **Як називається форма дискримінації людей за ознакою віку (особливо похилого)?** а) Сегрегація; б) Ейджизм; в) Стигматизація.
4. **При спілкуванні з пацієнтом, що має порушення слуху, медсестра повинна:** а) Кричати на вухо; б) Говорити повільно, чітко, стоячи обличчям до пацієнта; в) Спілкуватися тільки через записки.
5. **Етика хоспісу забороняє:** а) Надавати духовну підтримку; б) Прискорювати смерть пацієнта (еутаназія); в) Використовувати знеболювальні препарати.

10.Вправи _

Методичні вказівки № 16

до виконання самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти

1.Тема: Право пацієнта на інформацію. Роль медичної сестри в профілактиці ятрогеній.

Мета:

Знати

Законодавчу базу України щодо прав пацієнта (ст. 39 Закону «Основи законодавства про охорону здоров'я»).

Поняття та види ятрогеній (психогенні, медикаментозні, маніпуляційні).

Складові інформованої згоди пацієнта на медичне втручання.

Причини виникнення ятрогеній у діяльності середнього медичного персоналу.

Вміти

Надавати інформацію пацієнту в межах компетенції медичної сестри (підготовка до досліджень, режим, догляд).

Розпізнавати ризики виникнення ятрогенії під час виконання призначень лікаря.

Коректно відповідати на запитання пацієнта про діагноз, дотримуючись професійної етики.

2. Компетентності та результати навчання:

3. Загальні компетентності:

4. ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

5. ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

6. ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

7. Спеціальні компетентності:

8. СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

9. СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

10.СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

11. Результати навчання:

12.РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

13.РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

4. Питання (завдання) для самостійної роботи

Розробіть 5 правил спілкування біля ліжка хворого, щоб уникнути його випадкової травматизації (наприклад: *не обговорювати діагнози інших пацієнтів, не коментувати результати аналізів з подивом або зітханням...*).

5. Рекомендована література

Основна: _____

___Додаткова: _____

Інформаційні
ресурси: _____

6. Методичні рекомендації

Пам'ятайте: **слово лікує, але слово і вбиває**. Ваша міміка та жести під час читання медичної картки пацієнта також є джерелом інформації для нього.

Завжди перевіряйте ідентифікацію пацієнта перед маніпуляцією, звертаючись до нього на ім'я.

7. Зміст навчального матеріалу

8. Питання для самоконтролю

9. Тести

1. Згідно із законом, пацієнт має право на інформацію про свій стан з: а) 14 років; б) 16 років; в) 18 років.
2. Ятрогенія, спричинена необережним висловлюванням медичного працівника, називається: а) Маніпуляційна; б) Психогенна; в) Фармакогенна.
3. Кому медична сестра має право повідомити результати обстеження пацієнта без його згоди? а) Сусідам по палаті; б) Колегам по роботі пацієнта; в) Нікому, крім лікуючого лікаря (лікарська таємниця).
4. Що з переліченого є найкращим засобом профілактики маніпуляційних ятрогеній? а) Суворе дотримання алгоритмів та стандартів маніпуляцій; б) Швидкість виконання роботи; в) Використання застарілого інструментарію.
5. Ятропатія (різновид ятрогенії) може виникнути через: а) Професійну помилку; б) Негативне ставлення медика до пацієнта; в) Спонтанне одужання.

10. Вправи

